

Verlag startconferentie Omgevingslab Gezondheid

Inleiding

Het Omgevingslab Gezondheid van De Friese Aanpak verkent het bevorderen en te beschermen van de Friese volksgezondheid via de leefomgeving: wat moet je doen? waar stuur je op? welke keuzes sta je als overheden voor? Het lab resulteert in een bouwsteen Gezondheid ten behoeve van de Friese Omgevingsvisies.

Op dinsdag 11 september startte het Omgevingslab Gezondheid met een conferentie voor alle ambtenaren van Friese overheden die zich bezighouden met omgevingsbeleid. Zo'n 70 afgevaardigden van alle Friese gemeenten en provincie gingen vanuit uiteenlopende beleidsdomeinen (Milieu, Ruimtelijke Ordening, Sociaal Domein, Bodem en ecologie, Sport, Veiligheid, Volksgezondheid, Landschap, etc.) met elkaar in gesprek over de vraag hoe je een gezonde leefomgeving een plek geeft in de omgevingsvisies: Reguleren, sturen, een gezonde keuze uitlokken? Wat is de rol van de overheid? En hoe dan?

De doelen van de startconferentie, allemaal terug te vinden in de verschillende programmaonderdelen:

- Gedeeld beeld van wat gezondheid en een gezonde leefomgeving is
- Kennis, data m.b.t. gezondheid, toekomstscenario's en leefomgeving delen
- Inspireren/ enthousiasmeren m.b.t. kansen voor een gezonde leefomgeving
- Verkennen van & oefenen met verschillende talen/werkwijzen van de betrokken beleidsterreinen
- Globaal richting bepalen

Input voor het lab vormde de Friese Volksgezondheid Toekomst Verkenning, waarin de belangrijkste uitdagingen op het gebied van de volksgezondheid in Friesland verzameld zijn, de 'diagnose' op gezondheid voor de provincie Fryslân:

Publicatie vindbaar op www.omgevingslab.nl

In dit verslag wordt samengevat wat is ingebracht en wordt een interpretatie gegeven van wat de conferentie heeft opgeleverd. Het geeft inhoudelijk richting aan de vervolgsessies binnen het lab. In deze sessies vindt een verdieping plaats: als we de ambitie hebben om de opgaven waar Fryslân voor staat op het terrein van gezondheid aan te pakken, wat betekent dit dan voor keuzes die gemaakt worden,

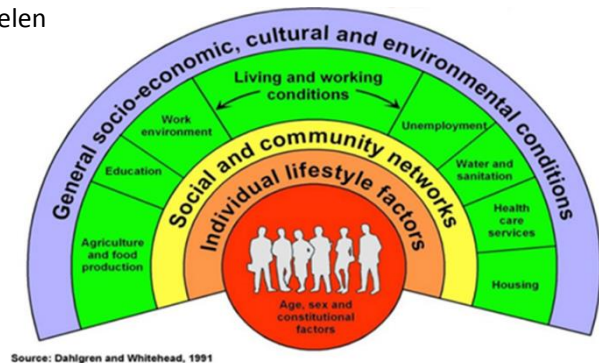
ook gelet op de andere resultaten van de Friese Aanpak? Het resultaat van de deelsessies zijn kansrijke oplossingsrichtingen, maatregelen en interventies.

De werkgroep van het Omgevingslab Gezondheid bepaalt de thema's van de deelsessies op basis van de belangrijkste uitdagingen op het gebied van de volksgezondheid in Friesland en de andere resultaten (benoemde opgaven) van De Friese Aanpak. Het gaat daarbij om issues die in de hele provincie spelen. In de uitwerkingen zal diversiteit (tussen levensfasen, tussen mensen en tussen gebieden) een terugkerend thema zijn.

Verslag

Fred Woudenberg (GGD Amsterdam) start met een inleiding op de relatie tussen gezondheid en leefomgeving en hoe gemeenten hierop kunnen inspelen

Klik hier voor de [filmopname](#)

Om het thema te verkennen en vanuit verschillende perspectieven te belichten gingen de deelnemers aan acht gesprekstafels met elkaar in gesprek aan de hand van twee centrale vragen:

1. Wat betekent gezondheid voor jou als mens?
2. Wat zou je vanuit je werkveld kunnen doen als het gaat om bijdragen aan gezondheid?

In bijlage 1 vind je een overzicht van items die aan de tafels ingebracht en besproken zijn.

Tot slot volgde een ronde waar aan de hand van vier vragen standpunten van alle deelnemers opgehaald werden:

- Als gezondheid een leidend principe wordt in omgevingsbeleid, wat houdt dit dan voor jou in?
- Wat moet vooral behouden blijven als het gaat om de Friese leefomgeving in relatie tot gezondheid? Wat moet veranderen?
- Hoe ver mag je als overheid ingrijpen in het leven van mensen en hun keuzes sturen?
- Welke vraagstukken en thema's zou je graag inhoudelijk uitgewerkt zien in de vervolgsessies van het Omgevingslab Gezondheid?

In bijlage 2 vind je hetgeen is ingebracht in deze slotronde. Verleiden, anders kijken naar leefomgeving, mienskip, schaalgrootte, landschapspijn, groen, rust en ruimte zijn hierbij veel gehoorde begrippen.

Bijlage 1

Wat betekent gezondheid voor jou als mens?

Aan alle acht tafels wordt gezondheid gezien als meer dan de afwezigheid van ziekte.

Wat is gezondheid?

- Goed kunnen functioneren in de maatschappij
- Gezond en gelukkig leven
- Zingeving
- Welbevinden
- Goed in je vel zitten
- Niet belemmerd worden in wat je wilt doen
- Fysiek gezond
- Fit voelen, niet moe
- Gezondheid is voor iedereen anders
- Eigen regie kunnen houden
- Positieve gezondheid

Wat zijn belemmeringen voor gezond zijn/gezond gedrag?

- Verleiding tot ongezonde voeding. Het is goedkoop, beschikbaar, makkelijk
- Luchtkwaliteit: houtkachel, rokers, auto's, veehouderij
- Veel mogelijkheden om te zitten in plaats van staan
- Makkelijk is vaak de norm
- Geen tijd hebben/maken voor beweging en sporten. Druk, veel taken.
- Sociale norm. Overal bij zijn, meedoen.
- Opgroei situatie
- Onvoldoende slaap

Wat zijn voorwaarden voor gezondheid?

- Een sociaal netwerk hebben. Familie, vrienden.
- Mienskip
- Inrichting van de leefomgeving
- Gezonde voeding
- Voldoende beweging
- Medicatie
- Bescherming tegen negatieve elementen
- Sociale interactie
- Goede nachtrust
- Frisse groene omgeving
- Zelfrespect

Wat zou je vanuit je werkveld kunnen doen als het gaat om bijdragen aan gezondheid?

Zo kan ik vanuit mijn werkveld gezondheid beschermen en bevorderen via de leefomgeving:

Bevorderen actieve vormen van mobiliteit

- Beweging stimuleren door de inrichting van de leefomgeving
- Omgeving creëren die uitnodigt om te wandelen
- Aanleggen wandel- en fietspaden
- Veilige fietsroutes

Groene omgeving en ruimte voor recreatie

- Vergroening van de omgeving, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen
- Ruimte voor recreatie creëren op bedrijventerreinen

Maatregelen en interventies

- Voorzieningen in de buurt houden
- Rondom scholen sturen op geen horecavoorzieningen. Ordenen van verleiding voor kinderen
- Horeca op afstand van scholen
- Gezond gedrag stimuleren doormiddel van nudging. Gezonde keuze de makkelijke maken.
- Met omgevingsmaatregelen (horeca rookvrij) individuele keuze tot stoppen beïnvloeden
- Gezonde voeding beschikbaar maken
- Mensen kans geven gezond gedrag te kunnen uitoefenen
- Speerpunt roken: integraal aanpakken, rookvrije omgeving, reclame e.d.

Plaats voor ontmoeting

- Sociale interactie stimuleren
- Reserveer plekken voor ontmoeting

Beperken van milieufactoren die van invloed zijn op de gezondheid

- Geluid en gezondheid meenemen bij omgevingsplanning
- Rookvrije, houtrook vrije omgeving
- Niet gebruik maken van de rek binnen de omgevingswet, zoals bij uitstootnormen of geluidsnormen.

Doorvoeren nieuwe definitie van gezondheid in beleid

- Nieuwe definitie van gezondheid centraal
- Als overheid kijken naar kwaliteiten, niet naar wat iemand niet kan

Maatwerk leveren

- Gebiedsgerichte aanpak.
- Wijk inventarisatie, wat is er nodig?

De burger betrekken, plannen voor de gebruiker

- Aansluiten bij wensen van inwoners/burgers
- Burgerparticipatie benutten, kracht van de groep
- Praten met bewoners, wat zijn hun behoeftes?

Parkeren (waar) maak je daar ruimte voor?

- Van minimaal naar maximaal aantal parkeervergunningen (Amsterdams model)
- Auto's op centrale plek in de wijk
- Parkeren anders of niet organiseren
- Soms keiharde maatregelen t.a.v. parkeren, maar wel met oog voor ouderen/bepoelsten

Gebruik maken van de kennis en ervaring die er is o.g.v. leefomgeving en gezondheid

- Expertise inhuren
- Onderzoek naar voorbeelden die werken, bijvoorbeeld die beweegvriendelijk en autovrij is.
- GGD betrekken bij omgevingsplannen

En..

- Voorwaarden stellen aan ontwikkelaars op het gebied van gezondheid
- Scoren op gezonde onderdelen, bijvoorbeeld speelgebieden
- Regelvrije dorpsbudgetten
- Keuze maken voor gezondheid als leidend principe of een van de leidende principes
- Goede communicatie in het geval van harde maatregelen, voor draagvlak
- Blijven discussiëren om gezondheid op de agenda te houden
- Andere integrale doelen gebruiken om gezondheidswinst te bereiken
- Beperken tot aspecten die van belang zijn voor omgevingsvisie. Bijvoorbeeld leefomgeving en bewegen: verkeersaspecten --> speelgelegenheden, fietspaden, scholen. Locatie, sportverenigingen en velden (nu vaak geclusterd, i.p.v. verdeeld over de stad)

Dilemma's/vragen die naar boven kwamen:

- Promotie om te bewegen staat eigenlijk in spagaat met de participatiemaatschappij
- Hoe kun je bewegen stimuleren buiten sporten om?
- Kunnen werkgevers ongezond gedrag verbieden, zoals roken?
- Kun je niet roken onder werktijd op een positieve manier stimuleren?
- Wanneer bemoei je je als overheid met gezondheid?
- Wat zijn voorbeelden in de regio?
- Communicatie van harde maatregelen is belangrijk voor draagvlak. Voor nieuwe gevallen kan dit makkelijker dan voor bestaande. Vraagt durf en lef om in te grijpen in persoonlijke leefomgeving
- Kun je geestelijke en fysieke gezondheid scheiden?
- Hoe stel je als overheid doelen en stimuleer je maatschappelijk goede richting om te bewegen?
- Kunnen gemeenten loslaten? Regelvrije dorpsbudgetten.
- Hoe ga je samenwerken?
- Beleidsvrijheid voor gemeenten t.a.v. gezondheid
- Niet te breed integraal, want dan gebeurt er niets. Duidelijke opdracht
- SEGV zijn groter geworden ondanks inspanningen. Is dan de keuze voor 1 topic wel voldoende? Of juist 1 aspect heel goed met bij effecten of andere vlakken?
- Vanuit onze perceptie bepalen wij wat goed is voor de ander
- Spreek de juiste taal en hoe bereik je de lage SES?
- Wat heeft nu de normverandering t.a.v. roken veranderd? Wetgeving? Combinatie van factoren?
- OV +Parkeerruimte bij ViNEX wij, nodigt uit tot keuze voor auto
- Vercommercialiseer niet
- Onderwijssysteem veranderen
- Gezonde leefomgeving: risico's, kansen en wensen van mensen

Bijlage 2

<p>Hoe ver mag je als overheid ingrijpen in het leven van mensen en hun keuzes sturen?</p> <hr/> <p>De nadruk in beleid zou moeten liggen op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het verleiden met hoogwaardige alternatieven (marketing gezond) - nudging, vrije keuze in stand houden <p>en in verhouding minder op: verplichten en verbieden</p> <p>Hierbij speelt, als het gaat om je eigen rol als overheid, een nieuwe vorm van democratie (?) ook een rol. Bijv.: https://stemvanwest.amsterdam.nl/</p>	<p>Als gezondheid een leidend principe wordt in omgevingsbeleid, wat houdt dit dan voor jou in?</p> <hr/> <p>Een extra handvat om in beleidskeuzes mee te nemen dat 'de makkelijke keuze een gezonde keuze wordt/blijft (en de ongezonde de moeilijke)</p> <p>Bandbreedte die Omgevingswet biedt voor soepeler milieunormen, niet benutten. Immers: aan de juridische norm voldoen ≠ gezond. De gezondheidkundige advieswaarde is strenger dan de juridische norm.</p> <p>“Leidend” is niet vrijblijvend. Alleen gemotiveerd afwijken?</p> <p>Gezondheid meenemen in de ontwikkelingen die je al doet in de openbare ruimte; die mogelijk in eerste instantie niet direct gericht zijn op gezondheid. Zoek naar win-win</p> <p>Een mogelijk conflict met andere relevante belangen en beleidsterreinen (bijv.) veiligheid.</p> <p>Gezondheidsrisico's, -kansen en wensen van mensen</p> <p>Anders kijken naar de fysieke leefomgeving</p>
<p>Wat moet behouden blijven als het gaat om de Friese leefomgeving i.r.t. gezondheid? Wat moet veranderen?</p> <hr/> <p>Behoud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mienskip... koester de Friese bereidheid tot samenwerken en “omtinken” aan elkaar • Groen • Water • Ruimte • Rust (≠ geluk) • Voorzieningen (m.b.t. recreatieve voorzieningen: durf te kiezen) • Kleinschaligheid, menselijke maat • Identiteit van “stad & land” • Donkerte • Gezonde schone lucht • “Gezond” ruzie maken, i.r.t. (bestuurlijk) debat <p>Veranderen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teloorgang van het weideland, landschapspijn in Friesland (biodiversiteit terugbrengen in het boerenland, weidevogels) • ‘Rondjes’ rond het dorp (meer op inzetten) -> faciliteiten en verbinden • Grijs stenen woonwijken • Zuipketen (verbieden?) 	<p>Welke vraagstukken en thema's zou je graag inhoudelijk uitgewerkt zien in de vervolgsessies van het omgevingslab?</p> <hr/> <p>Hoe behouden we onze gezonde omgeving als het gaat om lucht, bodemgebruik, etc.? Gezondheidseffecten en de bandbreedtes ten opzichte van milieunormen</p> <p>Beweegvriendelijke omgeving, infra, gezondheid Hierin meenemen: bereikbaar + zichtbaar groen, relaxte leefwijze en ruimte voor ontmoeting</p> <p>Gezondheid in relatie tot de klimaatopgave: hittestress, waterberging, dierziektes</p> <p>Hoe omgaan met landschapspijn (zorgen over de teloorgang van bloemen, planten, vogels en insecten als gevolg van landbouw)?</p> <p>Gezonde keus de makkelijke maken, nudging, verleiden</p> <p>Hoe je het meenemen van gezondheid een plek geeft in de gemeentelijke organisatie (proces)</p>